

Groeiende importbehoefte olie en gas zet Chinese beleidsmakers klem tussen Parijs en Hormuz

Coby van der Linde is directeur Clingendael International Energy Programme en (deeltijd) hoogleraar geopolitiek en energie aan de RUG. Reageer via expert@fd.nl

Klimaatverandering is een grensoverschrijdend probleem dat alleen collectief optelt tot het in Parijs geformuleerde doel van 'flink minder' dan 20°C. Die collectieve inspanning bestaat sinds 2015 uit nationaal toegezegde plannen op klimaat- en energiebeleid, waarvan de aanvliegroutes behoorlijk kunnen verschillen. Die verschillen hebben onder meer te maken met de economische structuur van een land, de groei van de economie en bevolking, de beschikbaarheid van binnenlandse energiebronnen en de opties voor de toekomst om 'Parijs' te halen. De mogelijkheden voor onder meer China om 'Parijs'-bestendig beleid te formuleren zouden weleens door geopolitieke ontwikkelingen beperkt kunnen worden.

De voormalige Sovjet-Unie stond in de jaren 70 en 80 voor de keuze om voor een kolen- of een aardgascampagne te gaan. Van beide brandstoffen beschikte het land over ruime bewezen reserves. Het werd aardgas, waarbij het systeem in het binnenland en Oost-Europa werd gefinancierd door export naar de belangrijke West-Europese afzetmarkt. Die keuze domineert nog steeds onze energiediscussies, maar heeft het huidige Rusland ook gepositioneerd voor een minder grote klimaatopgave dan als gekozen was voor kolen.

Mede met dank aan de keuze van het referentiejaar 1990, de economische teruggang na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie, maar ook door het hoge aandeel aardgas in de Russische energiemix (54,2%), is de energiegerelateerde uitstoot van Rusland in 2017 nog steeds een derde beneden het niveau van 1990. Dat geldt in min of meerdere mate ook voor de andere grote staten van de voormalige Sovjet-Unie; door economische terugval stoten ze alle in 2017 flink minder uit dan in 1990.

NIEUWE KOLENCENTRALES

Hoe anders is het in China gelopen. Dit land beschikt over olie-, aardgas- en vooral kolenreserves, maar door de enorm gestegen vraag importeert het ook al deze brandstoffen. Het aandeel kolen in de totale energiemix is in 2018 bijna 58% en draagt volgens de BP Statistical review 2019 voor circa 66% aan de elektriciteitsproductie bij. De groei van de vraag naar stroom wordt in toenemende mate bediend door gas- en kerncentrales en door door waterkracht, zon en wind opgewekte energie.

Door geopolitieke onrust in Straat van Hormuz verschuift China's beleidsvizier naar de korte termijn

ILLUSTRATIE: MAX KISMAN VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD

Om de vraag bij te houden worden oude kolencentrales vervangen door nieuwe. Die zijn weliswaar efficiënter, maar door het relatief hoge CO₂-gehalte van kolen zet dat minder zoden aan de dijk dan een overstap op een van de andere bronnen. China is de grootste CO₂-uitstoter. In 2018 werd volgens de BP Statistical Review 2019 ruim 33,9 gigaton (Gt) CO₂ aan energiegerelateerde emissies in de wereld uitgestoten. Met 9,4 Gt CO₂ was China's aandeel hierin 27,8%. Volgens de Global Carbon Atlas droegen kolen in China in 2017 het leeuwendeel (73,1%) bij, terwijl olie met 14,5% en aardgas met 4,5% bescheiden lijkt, maar groeit. De ongelofelijke economische opmars van China in de afgelopen dertig jaar vraagt dus om een even ongelofelijk antwoord: omvorming naar een energiesysteem dat aan de internationale afspraken voldoet.

De investeringen in emissiearme elektriciteitsopwekking nemen toe, maar tegelijkertijd vormt de relatief jonge vloot aan kolencentrales een minder optimistische blik op de klimaattoekomst. Het nationale beleid van China mikt op het verhogen van de energie-efficiëntie en het stabiliseren van de CO₂-uitstoot, maar reserveert

tegelijkertijd een blijvend grote rol voor kolen. Het is namelijk niet waarschijnlijk dat China die nieuwe kolencentrales in de toekomst versneld zal afschrijven en sluiten. De ingesloten CO₂-emissies zijn dus groot.

China heeft op kortere termijn een grotere zorg dan de doelen van 2050 te halen. De importafhankelijkheid, vooral van olie en aardgas, is in korte tijd enorm gestegen. Het land importeert inmiddels meer dan 10 miljoen vaten olie per dag, zo'n 70% van de totale olieconsumptie. De importafhankelijkheid van aardgas is net zo groot. Dat maakt de Chinese economie kwetsbaar voor verstoringen in de aanvoer.

SLAPELOZE NACHTEN

De recente strubbelingen in de Straat van Hormuz, waar een derde van de overzees vervoerde olie doorheen moet en een kwart van het vloeibare aardgas (Ing), zullen de Chinese beleidsmakers slapeloze nachten hebben bezorgd. De hoop is inmiddels gevestigd op verhoging van de binnenlandse productie van olie en aardgas, maar alle berichten wijzen erop dat het slechts voor korte tijd soelaas kan bieden, en kostbaar is. In de VS zijn de omstandigheden nu

heel anders. Amerika beschikt over ruime voorraden kolen, olie en aardgas. Het aandeel van kolen neemt af sinds schaliegas tien jaar geleden een grote vlucht heeft genomen en de opwekking van stroom met gascentrales de kolencentrales uit de markt drukt. Het grote verschil met China is dat de VS na 2010 nagenoeg zelfvoorzienend zijn geworden in energie. Hoewel de VS nog zo'n 1,4 miljoen vaten per dag uit het Midden-Oosten importeert, is dat bijna niets vergeleken met tien jaar geleden.

In deze periode van geopolitieke en geo-economische onrust worden de fundamentele gelegd van de energievoorziening van de komende jaren. De keuzemogelijkheden zijn echter beperkt als naast voorzieningszekerheid ook de CO₂-uitstoot in ogenschouw genomen moet worden. De Chinese stress over de importafhankelijkheid wordt groter en de tijd om er iets aan te doen korter. Het handelsconflict met de VS en de dominantie van Amerika in bewaking van de belangrijkste doorvoerroutes voor olie en Ing zet extra druk op de Chinese beleidsmakers. Uit kolen stappen wordt hierdoor nog minder waarschijnlijk. China zit klem tussen Parijs en Hormuz.